

Dapan eller Tapani

• Av Bjørnar Seppola •

Det finnes i en del bygder i Lyngennområdet bevart en juleskikk som folk kaller DABAN. Den har vært vanlig i Mandalen, Furufalten, Steindalen, Storeng og kanskje på mange andre steder også for alt jeg vet. Man gikk daban, fra hus til hus, og så sang man utenfor husene og fikk gjerne noen småkaker eller noe annet godt før man gikk videre. Noen steder har det også vært skikk å gå inn i huset og spørre om DABAN er inne?

Mange har lurt på hvor denne skikken kommer fra uten at man kunne komme på noen troverdig forklaring.

I finsk tradisjon har man hatt en skikk som heter TAPANI (uttales: dabani). Jeg kan godt tenke meg at dette ordet i samisk språkdrakt vil få formen daban.

Tapani er det finske ordet for svenskenes St. Stefan. Og nordmennesken Stefanus. De som kan sin kirkehistorie vet at Stefanus ble steinet. Og minnedagen hans er 2. juledag.

Det er også andre juledag som er den egentlige tapani-pæivæ i finsk tradisjon. I Skibotn hadde man opprinnelig den skikken at man på 2. juledag kjørte med hest og dombjelle. Tapani-ajo, d.v.s. Tapani-kjøring. Senere ble denne skikken flyttet fram i til å bli en skikk som ble praktisert like før jul. I mitt hjem var det slik at man kjørte denne turen samtidig med at vi delte ut julegaver til slekt og venner. I bestefars tid var kjøreturen en besøkstur med hest og slede på 3. juledag til slekt og venner.

William Snell skrev i 20-årene en bok fra

Tærændø i Svenske Tornedalen som heter Kammaripirtiltæ. Boka er fra finskspråklig miljø og er skrevet på Tornedalsfinsk dialekt. Et utdrag av den er oversatt til svensk.

I den fortelles det om en juleskikk blandt ungdommene der som minner mye om dabanskikken i Lyngennområdet. De laget seg lykter av papir og utstyrte dem med talglys. Det var konkurranse om å lage finest lykt.

Så gikk man fra hus til hus og sang julesanger utenfor huset helt til en av beboerne kom ut og gav noe. Det kunne være en matbit av det beste som huset hadde til jul. Oftest brød av hvete, -senere kom vel også kaker i bruk. Når det gjaldt eldre ungdommer kunne det til og med vanke en juledram.

Det er kjent at det i eldre tider var nær kulturell kontakt mellom Tornedalen og Nord-Troms. På mange måter var begge områdene en del av samme kulturelle miljø. Det er derfor ikke noe urimelig i at man har felles skikker.

Det er videre kjent at den katolske kirka hadde som et innslag i sin praksis å minnes kirkelige hendinger med folkelige skuespill. Jeg vil derfor kaste fram den teori at det dreide seg om rester av et folkelig katolsk skuespill til minne om steininga av Stefanus. Ikke minst skikken med å gå inn i huset og spørre om DAPAN er inne tyder på det.

Den katolske kirka hadde i sin tid ganske stor aktivitet i vårt område med bl.a. prest og munker i Ruonala, like sør for Kilpisjärvi. Ruonala sameside hadde sommerbeitet sitt ved Lyngenfjorden. Kanskje vi via Ruonalakirka kan gi sagnet om den gamle kirka i Nallovuopio, Skibotn et konkret innhold.

Ordtak samla i Loppa og Kvæningen

• Av Ole Jan Knutsen •

Det er mye sant i gamle ord.

Det er gammelt rø på min nase.

Den som ikke har natta ro, har heller ikke dagen god.

Så var den her sorga kommen i salt.

Den som skal sleike alle bunka får flis i tunga.

Den som skal slite alle benka får flis i raua.

Han for som en snørlaus jarstein:

Han kjem med sny, sa finn. Han hadde ski å selge.

Når allting går til minne er skorpa god å finne.

Arbeid bryt ikke bein.

Du kjenne ikke bror din før arven skal deles.

Vårherre tar den daue og fan kommer med arvingan.

Lærdommen er ei lett børra.

Du kan ikke vente meir enn tre mark talg av en trebukk.

Bedre haulaus enn rådlaus.

Ikke hastverk for min del sa tjyven, de skulle henge han.

Sett ikke purka til å passe nepesekken.

Du står som han Tore fortenkt.